

Toelichting bij de boekvoorstelling 'Laat leraren schitteren!'

Ludo de Caluwé

DONDERDAG 16.10.14
Leuven, Provinciehuis

Beste collega's
en andere geïnteresseerde aanwezigen

Het is een fijn gevoel om hier vandaag vanop de zijlijn enkele bedenkingen te mogen uitspreken over een boek met een bijzondere betekenis en een vooral met een thematiek waarmee ik persoonlijk en professioneel altijd een grote affiniteit heb gehad.

Ik dank dan ook de organisatoren voor de uitnodiging en het vertrouwen in mijn staat van dienst en vooral mijn jarenlange sterke betrokkenheid en intense contacten met diverse lerarenopleidingen in Vlaanderen.

Sta ik hier met de pet van directeur van een grote middenschool in Antwerpen of als voorzitter van de studiegroep van authentieke middenschoolen, het doet er niet toe. Maar beide functies – de eerste meer dan voltijds, en de andere eveneens maar dan onbezoldigd in bijambt - hebben ertoe geleid dat ik wat verrassend op de flyer betiteld wordt als expert secundair onderwijs.

Tactisch goed gezien, zou ik zeggen, want dat creëert vooral bij de aanwezigen vandaag enkele niet mis te verstane verwachtingen.

Ik doe dus mijn best.

Als loyale en kritische vriend wil ik in de tijd die mij toegemeten is, mij beperken en twee items aansnijden. Daarbij zal ik enkele bedenkingen, impressies, statements plaatsen, al dan niet in een retorische vraagstelling.

Een eerste item betreft de link tussen de aangekondigde hervorming van het S.O. en de bijna obligate innovatie van de lerarenopleiding.

In een tweede item wil ik enkele constructieve voorstellen surplus doen bij de focus op de lerarenopleiding en op de lerarenopleiders in het bijzonder.

De inspiratiegids heeft de bedoeling leraren te laten starten en getuigt van een stevig en duidelijk concept.

Het boek start met de genuanceerde erkenning van de noodzaak aan hervormen en verkiest het woord 'innoveren' boven 'hervormen'.

'Hervormen' zou betekenen dat het onderwijs niet goed werkt en dat we het moeten hervormen.

'Innoveren' – ik citeer – geeft sterker de indruk dat het gaat om een continu proces van toekomstgerichte verbetering.

Ik kan me daar volledig bij aansluiten.

What's in a name?

Maar mocht de vorige onderwijsminister het woord ONDERWIJSINNOVATIE i.p.v. onderwijshervorming gebruikt hebben, dan zou hem een pak minder leed bespaard gebleven zijn.

Bovendien gaat het eigenlijk ook niet om een onderwijshervorming van structuren.

Wat velen niet weten, is dat het onderwijsdecreet van 1995 – bijna 20 jaar geleden al – gefaciliteerd heeft dat er meer dan voldoende ruimte gecreëerd was voor een pedagogisch project waar men nu van opschrikt, maar waarin een 50-tal middenschoolen al meer dan 30 jaar met voortschrijdend inzicht schitterend werk leveren.

De 4 doelen waar de St.A.M. voor staat vormen één holistisch geheel en bieden aan elke eerstegraadschool in Vlaanderen de uitdaging om te groeien zo'n pedagogisch concept voor een eerste graad waar elke school het recht heeft haar eigen punt op de groeilijn de plaatsen met de bedoeling op eigen tempo en naar eigen vermogen vorderingen te maken.

Omwille van mijn persoonlijke betrokkenheid bij de resonsansgroepen die dit boek mee geïnspireerd hebben, was ik helemaal niet verbaasd, wel aangenaam verrast dat de doelen waar St.A.M. voor staat, perfect passen bij het profiel van de leraar van de toekomst die in het boek vooropgesteld zijn.

Zo zal in de eerste plaats elke eerstegraadsschool of administratieve middenschool zich stilaan moeten gaan restylen naar een inhoudelijk brede of bredere eerste graad, een graad waarin voor St.A.M. dan weer alle basisschoolverlaters welkom zijn. Als rode loper naar de invoering van het nakende M-decreet kan dit wel tellen.

De vraag naar een lerarenprofiel als maatschappelijk geëngageerd deskundige en naar leraren als diversiteitsbegeleiders is een meer dan gewettigde uitdaging die verder reikt dat van zich te beperken tot een exclusief vakdeskundige zonder meer.

Die keuze voor de verruimd geëngageerd profiel past alweer perfect in het plaatje waar de St.A.M. al zo vele jaren samen in een netwerk met andere scholen uit alle regio 's met effectieve uitwisseling van expertise en kennis aan de weg timmeren.

Toch stel ik me hierbij de vraag of jongeren die hun secundaire loopbaan afsluiten en al dan niet direct kiezen voor een opleiding tot leraar, wel voldoende op de hoogte zijn van de 4 of 5 competenties die van hem of haar verwacht worden. Is dit misschien ook niet een van de oorzaken waarom studenten halfweg of nieuw afgestudeerde leraren de job verlaten?

Bovendien matcht de keuze voor een voortgezette sterke gemeenschappelijk basisvorming en het daaraan gekoppelde uitstel van definitieve studiekeuze naadloos met de nood aan leraren als keuzebegeleider van leerlingen in hun trajectontwikkeling. De klemtoon ligt dan in het verhelderen van hun zelfconcept en het stimuleren van een positieve keuzeontwikkeling als tegengif een chronisch gevoel van falen is een nieuwe uitdaging voor heel wat scholen die nog steeds deze kerntaak aan het CLB hebben toegewezen.

St.A.M. en haar middenscholen wil dat ook de leraren of klasbegeleiders op een professionele manier omgaan met deze belangrijke taak en zo sterker betrokken en verantwoordelijk blijven bij het indijken van het zittenblijven.

Ten slotte sluiten de verwachte competenties bij het nieuwe lerarenprofiel m.b.t. de leraar als leerbegeleider naadloos aan bij wat wij als studiegroep benoemen als een structurele omgeving voorzien voor het leren leren, waarin elke vakleraar op gelijkmatig participeert.

Bij hoofdstuk 3 herkennen we de roep naar de vorming van leraren als vakdeskundigen, en bij hoofdstuk 5 lezen we een boeiende beschrijving van de leraar als competentieontwikkelaar.

St.A.M. heeft de laatste 4 jaren haar tweedaagse middenschoolcongres van leraren voor leraren in mei afgestemd op het dit leren leren en op de evaluatie ervan in een gediversifieerde omgeving en met de focus op interne differentiatie als meest geschikt platform.

Of om het eens anders te stellen.

Het herkennen van de 4 doelen van onze studiegroep in de 4 of 5 lerarenprofielen voor morgen die in het boek beschreven staan, was eigenlijk zelfs meer dan gewoon thuis komen.

De nieuwe en sterk wetenschappelijk onderbouwde uitdagingen die ook in de zogenaamde fiches staan beschreven zal ik met respect en genoeg meenemen als gids voor de optimalisering en bijzondere toegevoegde waarde voor de werking van onze studiegroep van authentieke middenscholen.

Misschien krijgen de auteurs in return dan van ons een pak ervaring en inzichten terug bij 1^e herdruk die waarschijnlijk al voor zeer spoedig zal zijn. Onze enige voorwaarde zou de nederige vraag zijn als studiegroep bij naam opgenomen te worden in het rijke palmares van de bibliografische en andere verwijzingen naar expertisecentra.

Met dank vooraf.

Een tweede item dat ik nog even wil aansnijden is dat van wat in het boek beschreven staat als de corebusiness in een kwalitatief sterke lerarenopleiding met name de lerarenopleiders die – ik citeer – een cruciale rol spelen als medeverantwoordelijken bij de komende onderwijsinnovatie.

Lerarenopleiders die maatschappelijk geëngageerde vakdeskundigen zijn, die als zelfsturende professionals kunnen handelen en met een onderzoekende grondhouding in het onderwijs staan.

Is dit wel realistisch?

Bestaan die Übermensen wel?

En hoe recruteer je ze dan of hoe vul je als lerarenopleiding dan in wat die corebusiness kwaliteitsvol maakt?

Je mag inderdaad verwachten dat lerarenopleiders excellente mensen zijn. Dat verdienen de studenten en later ook de leerlingen en de scholen.

Net zoals onze leerlingen ook zo excellent mogelijke leraren verdienen die hen kennis en vaardigheden bijbrengen, die hen op maat en ieder in een gemodelleerde benadering stimuleert om te leren en te blijven leren en die vooral gericht moet zijn op talentenbenadering.

Maar dat kan zo'n lerarenopleider niet alleen.

Terecht wordt in hoofdstuk 7 dan ook de kaart getrokken van wat heet 'de professionele leergemeenschap'.

Omdat ik hierop vooral al jaren zat te wachten heb ik deze visie met meer dan gewone belangstelling gelezen en wil ik even dieper op ingaan.

1.

Het siert de auteurs te erkennen dat de onderzoeksresultaten die ten overvloede uit de diverse onderzoeken rollen te weinig of nauwelijks naar de school- en klaspraktijk doorsijpelen.

Een van de verklaringen voor die kloof tussen onderwijsonderzoek en –praktijk zou zijn dat het onderwijsonderzoek zelden heldere, praktijkgerichte richtlijnen aanreikt.

Ik kan me hierbij aansluiten en denk dat ik de reden daarvan weet.

2.

Over decentralisering en fusie- en schaalvergroting ga ik me niet uitspreken. Omdat ik ter zake niet bevoegd ben, en lapidair gezegd - hier niet veel aan te doen is.

Het siert de auteurs ook in alle objectiviteit te stellen dat er een gevaar bestaat dat door een sterke en begrijpelijke focus op de eigen organisatorische overlevingskansen het gevaar bestaat dat het ontwikkelen van een onderwijsvisie en het inhoudelijk focussen op het leren en de vorming van jongeren naar de achtergrond verschuift.

Ik herken dat en meen dat weten dat er wel sleuteloplossingen voor zijn.

3. De oplossing voor de twee hoger genoemde problemen zou liggen in het besef dat leraren- en docententeams zichzelf erkennen en organiseren als een professionele leergemeenschap.

Scholen en lerarenopleidingen die zich inderdaad identificeren als lerende organisatie en die samenwerking en reflectie over dagelijkse klas- en schoolpraktijken centraal stellen.

Ik volg deze visie helemaal en meen dat enkele suggesties misschien kunnen helpen.

Terecht merkt Elke Struyf op dat dit ingeschreven stond in het decreet en dat dit moeilijk te realiseren is.

Maar moeilijk gaat toch ook, denk ik dan.

Vanuit een gezamenlijke gerichtheid gaat moet dit wel lukken!

Maar wie hoort dan tot die professionele leergemeenschap?

En hier vind ik het wat jammer dat men niet wat gespierder en nadrukkelijker stelt dat het werkveld de leraren in de stagescholen effectiever betrokken worden bij de lerarenvorming.

Er was een tijd, beste collega's, dat oefenscholen deel uit maakten van een lerarenopleiding op dezelfde campus, waar lectoren en leraren samen aan op een organische manier samen aan tafel zaten en de opleiding van nieuwe leraren dagelijks deelden.

Om gekende en terechte redenen is de rationalisatie van de lerarenopleiding er gekomen, maar meteen ook is die organieke en intense samenwerking tot een te grote anonimiteit en virtuele samenwerking verdampt.

Het kan niet worden ontkend dat centra voor lerarenopleiding alle zeilen bijstellen om die samenwerking met de werkvloer te optimaliseren.

En chapeau daarvoor!

Directies van scholen en coördinerende directeurs van scholengemeenschappen zetelen in resonansgroepen, er bestaan schitterend werkende partnerschappen tussen stagescholen en lerarenopleidingen, er zijn prima overleg- en evaluatiemomenten tussen beide partners.

Maar het blijft een beetje het verhaal van de teloorgang van het huwelijk en in afwachting van een samenlevingscontract – of ik zou het samenbelevingscontract noemen - blijven we in de hoop van een nieuw samengesteld gezin te kunnen worden toch maar lekker onze LAT-relatie cultiveren. Onze kinderen, uw studenten en mijn leraren en leerlingen verdienen beter.

Waar kunnen we dan in een gezamenlijke gerichtheid dan wel voor gaan en verder dan toe nu toe mogelijk is.

Ik pleit ervoor:

- dat er een beweging op gang komt geïmplementeerd in maatregelen die het mogelijk maakt dat scholen en gestructureerd effectief meer deel uitmaken van die noodzakelijke professionele leergemeenschap van de lerarenopleiding.

- dat lerarenopleidingen meer een beroep doen op de schitterende expertise die er in heel wat scholen aanwezig is bij teams met excellente leraren. Die rijkdom wordt nog te weinig aangeboord omdat ze nog te veel als supplementair en te weinig als essentieel beschouwd wordt.

- dat de loopbaandifferentiatie verder moet gaan dan erover na te denken en dat excellente leraren die publiceren – ik citeer Hilde Meysman – die zich in hun vakdidactiek verdiepen, leermethodes schrijven, bijscholingen geven e.d.

Er moeten incentives voorzien worden, plaats gemaakt worden voor senior teachers, faciliteiten gecreëerd worden waar deze studenten kunnen inschuiven in een traject van vermastering.

Het respect vanuit de lerarenopleiding voor de leraren op de werkvloer is er onbetwistbaar maar zou op een structurele manier nog voelbaarder moete zijn.

Dat kan alleen door die excellente leraren met hogere effectieve betrokkenheid i te schakelen in de opleiding.

Iedereen vaart er wel bij.

Ik geloof dat sterke gemotiveerde en vooral mannelijke studenten - want er is een acuut genderprobleem - met dergelijke carrièreperspectieven gemakkelijker aan een studieloopbaan van leraar beginnen en op die manier ook meer aan boord blijven, in hun opleiding maar ook daarna.

Misschien is dit meteen én een oplossing naar een betere kwalitatieve samenwerking én een kans op naar een broodnodige recrutering van meer en kwalitatief sterkere studenten.

Misschien is dit utopisch, idealistisch en in het kader van de jammerlijke besparingen niet realistisch zeker niet voor vandaag, maar misschien wel voor die leraren van morgen.

We mogen toch nog dromen ook, niet?

Tot slot wil ik nog een stok in het hok gooien.

Voor mij hoeft een langere lerarenopleiding niet. Wel moeten leraren dermate voorbereid zijn dat ze de 5 identiteitslabels als basiscompetenties uit het boek meegekregen hebben als vervolcompetenties in hun traject van levenslang leren.

Dat is dan ook de uitdaging voor alle scholen om een onderwijsproject als platform aan deze nieuwe leraren van morgen aan te bieden.

Persoonlijk wil ik me graag de komende jaren nog persoonlijk blijven engageren voor deze blijvende uitdaging.

Als onderwijsverantwoordelijke wil ik mijn school en mijn leraren graag blijven inschakelen in een sterk samenwerkingsverband met diverse lerarenopleidingen.

Als voorzitter van de studiegroep van authentieke middenscholen zal ik de wederzijdse kruisbestuiving met de diverse lerarenopleidingen blijven bepleiten en stimuleren

Graag wil ik iedereen die deze schitterende gids heeft ondersteund van harte feliciteren.

Ik ben er zeker van dat dit uitdagend boek omwille van het succes – en ik mag het hopen – snel aan een 2^e druk toe zal zijn.

Mocht zo zijn en als enige return op mijn bijdrage vandaag dan zou ik het vanuit een nederig gevoel van erkenning – het appreciëren dat St.A.M. als studiegroep met een jarenlange expertise in Vlaanderen ook opgenomen zou kunnen worden in de referentielijsten achter een of ander hoofdstuk.

Bij voorbaat dank!

Nog alle succes gewenst!

Ludo de Caluwé

voorzitter

Studiegroep Authentieke Middenscholen

www.stam.vlaanderen.be